

INTERVJU

DOC. DR JELENA NIKITOVIĆ: ZAJEDNIČKIM SNAGAMA OČUVATI BARAKA!

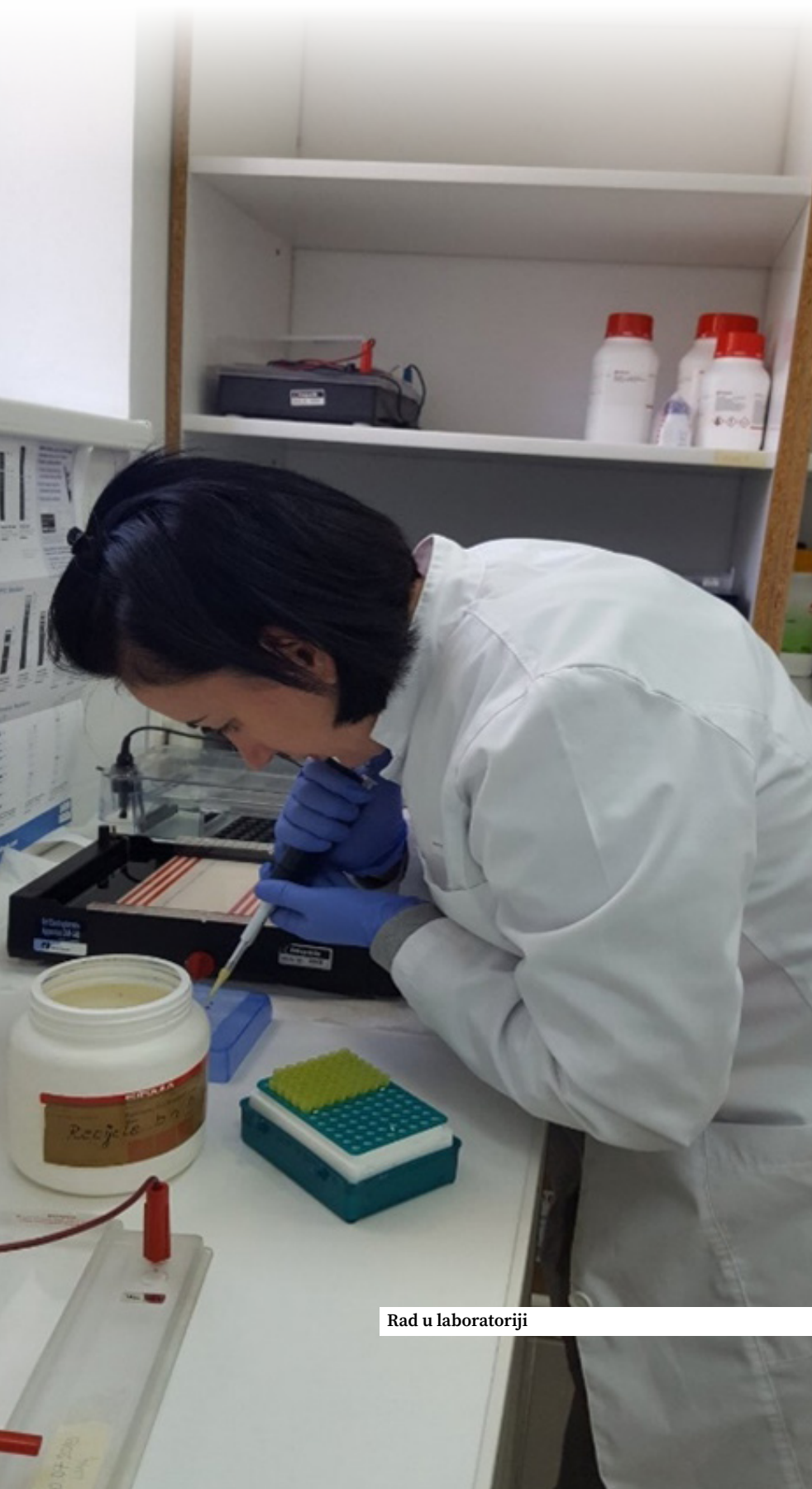
- Doktorska disertacija na temu fenotipske i genotipske karakterizacije baraka •
- Istraživanje trajalo četiri godine • Na samo 15 pasmina izvršeno ovakvo istraživanje •

RAZGOVARAO: N.NOGO, MA.ŠUM.

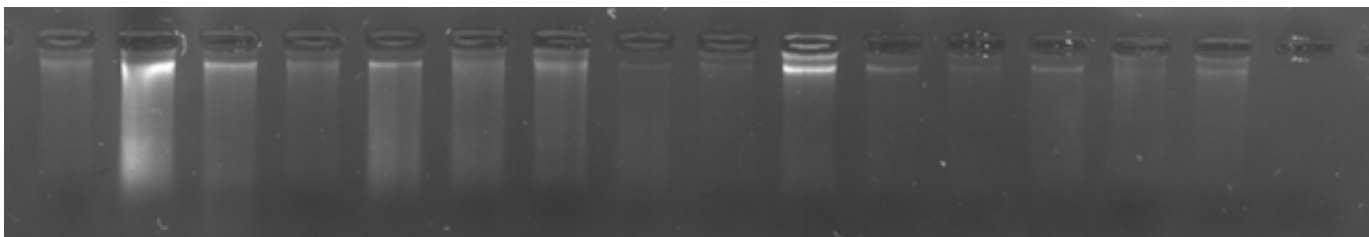
U Bosni i Hercegovini, lov ima dugu tradiciju. Duga tradicija sa sobom nosi i svojstveni kulturološki identitet i naslijeđe, o kojem se danas malo ko stara, naročito institucije zadužene za to, ali i djelimično sami lovci. Ono što krasi bh. lovnu baštinu jedne i činjenica da se od davnina na ovim prostorima lovilo sa plemićkim, keltskim, ilirskim itd. psom, pasminom bosanskog oštrodlakog goniča – baraka. Uvidom u historijske zapise, vidno cijenjena pasmina među lovcima, a naročito kod austro-ugarskih činovnika koji su lovili u to vrijeme po Bosni, danas je gotovo prepuštena sama sebi od strane države. Bez nauke, nema prosperiteta jednog društva u cjelini, a čitaocima najstarijeg lovačkog glasila u Bosni i Hercegovini donosimo razgovor sa docenticom Jelenom Nikitović, rođenom bišćankom sa banjalučkom adresom, zaposlenom na Institutu za genetičke resurse Univerziteta u Banja Luci. Docentica Nikitović je 2020. godine uspješno odbranila doktorsku disertaciju pod nazivom: “Fenotipska i genotipska karakterizacija bosanskog oštrodlakog goniča – baraka”, čime je trajno ostala zapisana u historiji bh. kinologije i lovstva. O značaju jednog takvog obimnog rada, njegovim rezultatima, prepoznavanju od strane javnosti, smjernicama za očuvanje genofonda pasmine i daljnjim koracima sa aspekta naučnog pristupa pasmini, za *Lovački list* govori predstavnica akademske zajednice i renomirani naučnik iz ove oblasti.

Lovački list: Profesorice, da li se čitaocima Lovačkog lista možete predstaviti ukratko?

doc.dr.Nikitović: Prije svega da izrazim zahvalnost što ste prepoznali bitnost mog rada i truda kada je u pitanju opstanak pasmine barak i njene bitnosti

Rad u laboratoriji

Vizualizacija izolovane genomske DNK iz folikula dlake baraka (Foto: Nikitović Jelena)

u kinologiji i lovstvu Bosne i Hercegovine. Doktor sam poljoprivrednih nauka, imam dva zvanja, docent sam na Poljoprivrednom fakultetu (drugi i treći ciklus studija) i naučni saradnik na Institutu za genetičke resurse Univerziteta u Banjoj Luci. Moja uža naučna oblast je očuvanje genetičkih resursa. Iza mene je oko 80-tak originalnih naučnih radova, tri knjige, i mnogo naučnih projekata gdje sam većinom bila koordinator. Ljubitelj sam životinja te sam se opredijelila da se bavim zaštitom životinjskih genetičkih resursa.

Lovački list: Kako se rodila ideja da naša autohtona lovna pasmina bude predmet istraživanja vaše doktorske disertacije?

doc.dr.Nikitović: Naša zemlja je veoma bogata prirodnim bogatstvima i florom i faunom, a na nama ostaje koliko ćemo znati cijeniti to što imamo i šta ćemo ostaviti u amanet narednim generacijama. Pasma koju sam izabrala da bude predmet istraživanja prije svega to zaslužuje, prva morfometrijska istraživanja su urađena 1905. godine i bilo je krajnje vrijeme da se neko ozbiljno pozabavi ovom pasminom. Moja istraživanja u doktorskoj disertaciji predstavljaju prvu molekularno – genetičku studiju bosanskog oštrodskog goniča baraka zasnovanu na analizi DNK markera. Činjenica je da je barak rasa koja se vijekovima koristila za lov u Bosni i Hercegovini, te sam mišljenja da pravac očuvanja i korištenja ove rase treba usmjeriti u tom smjeru. Popularizovati pse ove pasmine kao istrajne goniče za divljač među lovcima, te uvesti u selekcijskom odabiru jedinki za priplod obavezne uzgojne preglede, kao i obaveznu provjeru radnih sposobnosti jedinki za priplod.

Lovački list: Da li ste od prije imali

doticaja sa lovnim psima? Da li ste imali pomoć prilikom istraživanja?

doc.dr.Nikitović: Nisam imala doticaja sa lovačkim psima do momenta odluke o temi doktorske disertacije. Moja velika „ljubav“ su goveda, ali spletom okolnosti opredijelila sam se da radim na autohtonoj rasi baraku. Nije bilo lako na početku jer iako sam imala mnogo iskustva na terenu, ja kao žena u svijetu kinologije i lovstva uložila sam mnogo truda i rada da zaslužim povjerenje i poštovanje kolega, što mi je na moju veliku radost uspjelo. Rad na terenu je veoma zahtjevan i izazovan, upozнала sam mno-

go divnih ljudi. Moj rad i morfometrijska mjerenja na terenu su nadzirali kinolozi prof. dr Milivoje Urošević, dr Darko Drobnjak i mr Bogoljub Novaković. Od njih sam mnogo naučila i zahvalna sam im na nesebičnom dijeljenju znanja i iskustva sa mnom. **Lovački list: Koliko dugo je trajalo vaše istraživanje, uključujući terenski i laboratorijski rad? Da li ste imali odgovarajuću podršku, kako u finansijskom tako i drugom smislu?**

doc.dr.Nikitović: Oko četiri godine aktivno sam se bavila tematikom Baraka počev od istraživanja literature, formiranja teme, rada na

Mjerenje na terenu (Foto: Nikitović Jelena)

terenu, laboratorijskog rada, pisanja doktorske disertacije. S tim da je mnogo vremena otišlo na zakonske procedure koje se moraju ispoštovati kada se radi doktorska disertacija. Što se tiče podrške u finansijskom smislu, na osnovu mojih referenci (bodova) Ministarstvo nauke Republike Srpske je pomoglo u odbrani doktorske disertacije, ali taj iznos je manji od 8% ukupnih troškova koje sam imala. Ostalo naravno kandidat mora sam...i nije bilo lako, sve analize, hemikalije, putne troškove... nije mi žao, sve bih isto ponovila

bez obzira što niko nije prepoznao bitnost rada i pomogao, pa baš ni u kom pogledu. To ostavljam državi na razmišljanje, ja sam svoj zadatak obavila i nastavljam raditi. Zahvalnost dugujem i kolegama sa Instituta za genetičke resurse koji su uvijek bili i sada su tu kada je u pitanju podrška u radu i napredovanju.

Lovački list: Sa koliko lokacija širom Bosne i Hercegovine ste prikupljali uzorke/podatke? Kako su vlasnici pasa reagovali na sprovođenje istraživanja?

doc.dr.Nikitović: Trudila sam se da

obiđem što više lokacija širom Bosne i Hercegovine, ukupno 39 lokacija od Bihaća do Trebinja. Na početku nisam naišla na podršku, međutim kako ja nikada ne odustajem i sve što počnem završim, tako je bilo i sa terenom i istraživanjem. Što sam više radila, bilo mi je lakše, bilo je i vlasnika koji su se meni javljali i svi bez izuzetka su bili oduševljeni što se radi ispitivanje na našoj autohtonoj rasi. Ljubitelji baraka su posebni ljudi, mnogo vezani za svoje pse i nikada nisam vidjela da neko sa toliko ljubavi, ponosa ali i prkosa govori o svom psu i pasmini kojoj pripada. Većinom su to lovci i kinolozi koji vrlo dobro znaju vrijednost pasmine i njenu bitnost u istoriji naše zemlje.

Lovački list: Svaki obiman rad sa sobom nosi niz izazova, da li nam možete izdvojiti neke s kojima ste se susreli, i uspješno nosili za vrijeme istraživanja?

doc.dr.Nikitović: Bilo je mnogo izazova, koji su u tim momentima bili vrlo stresni, ali sada kada pogledam sav taj rad i trud, vrijedilo je. Meni je bilo veoma stresno uzimanje morfometrijskih mjera od jedinki koje su bile temperamentne (većina ih je takvih), barak je poznat kao lovački pas koji kida, tako da kada mu radite oko glave (uzimate mjere) nije baš prijatno, vjerujte nimalo. Rad u laboratoriji je posebno zahtjevan, jer sam izolovala genomsku DNK iz folikula dlake, što je vrlo osjetljiva metoda. U nekim uzorcima sam imala samo dva folikula iz kojih se mogla uraditi izolacija. Posebno stresno je čekati vizualizaciju izolata, jer ako ne bi uspjelo, to znači da moram na teren opet po uzorke od iste jedinke, nabavka dodatnih vrlo rijetkih i skupih hemikalija, zahtjevne procedure...

Podršku u laboratorijskom radu i savladavanju molekularne genetike imala sam od prof. dr Belme Kalamujić Stroil kojoj sam mnogo zahvalna.

Lovački list: Dobijeni rezultati dragocjeni su sa aspekta kako genetske, tako i morfometrijske analize pasmine, ukratko, kakava je pasmina naš barak sa aspekta vašeg naučnog istraživanja?

doc.dr.Nikitović: Naš barak je

Mikroskopski prikaz uzorka dlake baraka sa folikulom (Foto: Nikitović Jelena)

izuzetna pasmina u svakom pogledu, ali ako ne nastavimo raditi kontinuirano, nismo baš na dobrom putu kada je u pitanju njen opstanak na teritoriji Bosne i Hercegovine. Da bi autohtona pasmina dobila mjesto koje zaslužuje, neophodno je pristupiti inventarizaciji, te razviti programe zaštite u kojima bi od samog početka bile uključene sve mjerodavne stručne i naučne institucije. Iako se bosanski oštrodlaki gonič barak još uvijek ne smatra veoma ugroženom pasminom, a na tome se možemo zahvaliti entuzijastima, lovcima i ljubiteljima ove pasmine, svjedoci smo smanjenja broja stanovnika, pogotovo u predjelima gdje je barak najviše zastupljen, a to nam nameće potrebu što skorijeg osnivanja programa in situ očuvanja, kako bi ova pasmina bila zaštićena i sačuvana za buduće generacije.

Lovački list: Koliko pasmina u svijetu ima sprovedena genetička istraživanja? Da li je barak blizak nekoj od drugih pasmina?

doc.dr.Nikitović: Ispitivanje filogenetskih odnosa bosanskog oštrodlakog goniča baraka obavljeno je sa 15 drugih rasa kod kojih su urađena istraživanja na istim mikrosatelitskim lokusima. Zadovoljavajući nivo genetičke heterogenosti, ne previše izraženo genetičko srodstvo i genetička specifičnost u odnosu na druge rase daju za pravo da se napravi

jasna strategija očuvanja ove vrijedne bosanskohercegovačke autohtone pasmine. Autohtone pasmine barak i tornjak nemaju međusobno izraženu genetičku diferencijaciju s obzirom na posmatrane mikrosatelitne lokuse. Međutim, alelna struktura i njihove frekvencije unutar te dvije rase ukazuju na jasnu genetičku poziciju različitosti.

Lovački list: Smatrate li da je barak, kao jedina autohtona lovna pasmina, dovoljno prepoznat kao genetički resurs od strane države?

doc.dr.Nikitović: Smatram da nije dovoljno prepoznat od strane države i da se treba posvetiti posebna pažnja ako želimo da ta pasmina ostane i opstane u našoj zemlji. Zajedničkim snagama mi naučni radnici, kinolozi, lovci možemo, a i moramo u što skorije vrijeme napraviti plan očuvanja baraka. Konstantno raditi na promociji i podizanju javne svijesti o bitnosti očuvanja baraka kao autohtone pasmine. Za sve to je neophodna pomoć države, pa evo i ovom prilikom apelujem na ozbiljnost situacije kada je opstanak pasmine barak u pitanju.

Lovački list: Publikovanjem knjige i nizom objavljenih naučnih radova u referentnim časopisima, svojstveni ste promotor pasmine. Predlažete li neke od mogućih smjernica za poboljšanje trenutnog stanja kod baraka?

doc.dr.Nikitović: Kinološki savezi se moraju ujediniti kada je u pitanju

opstanak pasmine. Lovci kao ljubitelji ove naše pasmine bi trebali pokrenuti inicijativu za program očuvanja. Sve to je nekako začarani krug iz kojeg se još nije izašlo, a vremena imamo sve manje, mi ga imamo na pretek, ali barak i opstanak pasmine nemaju. Prvi korak je inventarizacija i od toga se mora krenuti, bazu podataka o pasmini treba uredno voditi i omogućiti da bude dostupna, naučni radnici uz pomoć podsticaja Bosne i Hercegovine dati svoj doprinos. I kada bi svi od nas uradili ono što je do nas, barak bi bio jedan od zaštitnih simbola Bosne i Hercegovine poznat i priznat u cijelom svijetu.

Lovački list: Za kraj razgovora, kao naučnik i akademski radnik, koja je vaša poruka čitaocima Lovačkog lista?

doc.dr.Nikitović: Autohtone pasmine su naslijeđe čija je vrijednost vidljiva na ekonomskom, socijalnom, prirodnom i kulturološkom nivou, i veoma bitna za svaku zemlju. Moramo prihvatiti činjenicu da sve što se zasniva na nauci opstaje. Nije lako nikada bilo, nije ni sada iako smo u digitalnom svijetu, sve nam je dostupno, ali to sve u stvari šta je? Sve više težimo prirodi i vraćamo se njoj. Nadam se da ćemo uspjeti i da će barak dobiti mjesto koje zaslužuje i u oblasti lovstva i kinologije i kada su Zakonski akti u pitanju, a nauka ga nije i neće zaboraviti... Radiću i dalje...

**BUDI ČLAN!
UZMI SVOJU MARKICU!**

...jer valimo da lovimo...

ČLANSKE MARKICE ZA 2025. GODINU MOŽETE PREUZETI
U SVOJIM LOVAČKIM ORGANIZACIJAMA

